

u nichž bez dalšího vysvětlení předpokládá vedení v údolích řek a neměnnost tras; problematika německé kolonizace, kterou poněkud prvoplánově spojuje s úbytkem obyvatelstva po tatarském vpádu, opětovné poslovenštění způsobené husitskými válkami apod.). Jindy, jako např. u popisu zániku Velké Moravy po vpádu Maďarů, je zjevné, že proces nelze vysvětlit pouze na základě studia jedné dílčí oblasti a že již zahrnutí sousedních regionů do výkladu (v tomto případě zvláště Považský Inovec a hradiště Bojná) by jej mohlo zproblematizovat či posunout dále. Pro další studium daných otázek nicméně Hrubého kniha poskytuje dobře využitelný vstupní vhled se solidní pramennou základnou.

TOMÁŠ KLIMEK

Stížný list české a moravské šlechty proti upálení Mistra Jana Husa 1415–2015,

ed. Ladislav LANGPAUL, Spolek

Za záchranu rodného domu malíře Jana Zrzavého v Okrouhlici, Okrouhlice 2015

105 s., ISBN 978-80-260-7690-2

Detailní rozkrytí regionálních souvislostí je jedním z předpokladů, jak lépe osvětlit okolnosti vzniku proslulého stížného listu proti Husovu upálení. Zmapování mocenských a personálních vztahů signatářů protestu již přineslo v tomto ohledu závažné poznatky, zejména v případě pečetníků ze severovýchodní Moravy. Anotovaná publikace se zaměřila, navzdory svému obecnějšímu titulu, na signatáře z Havlíčkobrodsko, jejichž pečeteť se nachází převážně na jediném v originále dochovaném exempláři s pořadovým číslem dva.

Výjimku z regionálního zaměření publikace představuje vstupní studie Petra Čorneje, která podává syntézu dosavadních znalostí o stížném listu a zároveň přináší nové postřehy. Autor sleduje na pozadí složitých peripetií církevní i Zikmundovy politiky angažmá české šlechty v Husově kauze od roku 1410 až do výbuchu revoluce, vložený exkurz pak podává cenný rozbor zrodu protestní akce, včetně možných motivací jednotlivých signatářů i vůdců reformní strany.

Další studie regionálních badatelů se soustředí na poznání sídelní a personální struktury signatářů na Havlíčkobrodsku. Zatímco Aleš Knápek podává situační zprávu ohledně tvrzení a rezidenčních dvorů, které můžeme (hypoteticky) spojit se zdejšími pečetníky, Ladislav Macek zpřístupnil seznam signatářů. Ten obsahuje vždy tři položky:

varianty jmen v dosavadních pramenech či edicích, lokalizaci sídla a konečně popis pečeti. Sfragistický rozbor reflektuje jak starší charakteristiku Antonína Masáka z roku 1915, tak i moderní Katalog pečeti, pečetidel a sbírkových odlišek z archivů ČR; ten je namnoze přesnější, během sta let ovšem došlo k poškození pečeti, takže je stále třeba brát v úvahu i nepřiliš spolehlivý výklad Masákův. Uvedené systematické studie doplňuje biografická črta Pavla Rouse o Beneši z Kocourova, po němž se zachoval mimo jiné unikátní náhrobní kámen v kostele v Trhové Kamenici.

Byť je zaměření na Havlíčkobrodsko vzhledem k badatelskému profilu autorů a i sponzoru publikace, jímž je Muzeum Kraje Vysočina v Havlíčkově Brodě, pochopitelné, přece jen se nabízí otázka, jestli není lepší studovat jednotlivé listy vždy jako celek. Vytržením určité oblasti z kontextu se totiž výpovědní hodnota dokumentu značně snižuje, i proto by v případě druhého stížného listu bylo žádoucí provést do budoucna výzkum rovněž zbývajících pečetníků.

ROBERT NOVOTNÝ

Vladimír ČERVENKA – Roman LAVIČKA,
Blatná. Děkanský kostel Nanebevzetí Panny Marie, Bohumír Němec – Veduta,
Blatná – České Budějovice 2015

268 s., ISBN 978-80-88030-00-3

Knihy je rozdělena do devíti kapitol, z nichž prvních šest je strukturováno chronologicky, další tři tematicky. Časový záběr prvních šesti je do značné míry poplatný zachytitelným fázím stavebního vývoje blatenského kostela; koncepce těchto kapitol je jednotná – přehled držitelů panství a klíčových okamžiků dějin města, pro starší období spíše punktuální (privilegia apod.), pro mladší období již s detailnějšími a plastičtějšími vhledy do vnitřního života. Do proudu vyprávění jsou organicky zapojeny i texty týkající se dějin kostela – rekonstrukce stavebního a uměleckého vývoje i jeho sociálních dějin.

Ke stěžejním patří pasáže věnované pozdnímu středověku, především pak době Zdeňka Lva z Rožmitálu († 1535), do období jehož vlády spadá zásadní etapa stavebních dějin kostela, dodnes do značné míry určující (asi 1485–1515), – přestavba sakristie, zaklnutí lodi, výstavba nového kněžiště, přestavba lodi se zaklnutím skřípkovou klenbou a výstavba jižní předsíně. Unikátní je přitom nejen stav dochování pozdně gotického

kostela, ale celého areálu (někdejšího kostelního a hřbitovního okrsku). Do sklonku 15. století totiž můžeme datovat i přestavbu fary a do doby o málo mladší také výstavbu hřbitovní kaple sv. Michaela Archanděla (asi 1505–1510), jedné z nemnoha dochovaných pozdně gotických hřbitovních kaplí u nás vůbec. Stavební vývoj v areálu kostelního okrsku je zasazen do širšího kontextu tohoto období – budování Blatné jakožto rezidenčního města Zdeňka Lva; vedle podpory stavebního rozvoje (ve vztahu ke kostelu je příznačné množství odpustkových listin, jež byly kostelu v této době uděleny, jistě nikoli bez souvislosti s přímluvou Zdeňkovou) můžeme sledovat i jeho snahy o ekonomický růst města.

Podobně je širší sociální rámec postižen v případě renesanční stavební fáze, resp. spíše úprav interiéru, za Rozdražovských z Rozdražova (majiteli panství od 1577). Rozkvět Blatné je spjat především s Václavem Rozdražovským. Roku 1601 byla na jeho přímluvu povýšena na město a roku 1604 jí Václav vydal městský řád; již od poloviny osmdesátých let měli Rozdražovští v kostele svou pohřební kryptu. Stavební vývoj kostela totiž byl v podstatě dovršen v pozdním středověku – pozdější zásahy byly již jen drobné povahy (počítaje v to právě i opakovaně budované rodové krypty) a pochopitelně průběžnými proměnami procházelo vybavení interiéru; nenahraditelným pramenem jsou v tomto směru kostelní inventáře, odrážející mimo jiné i stav před a po josefinských reformách.

Za pozornost z hlediska srovnávacího studia, případně i dochování památek určitých typů, stojí v případě blatenského farního kostela celá řada momentů. Na prvním místě to je unikátní soubor pozdně gotických náhrobníků, dnes sekundárně osazených především v kněžišti, ojediněle i v lodi – zde například u nás málokde dochované kovové destičky z kamenného náhrobníku Jana Haugvice z Biskupic z roku 1516 (s. 202–204, 209). Letitý, ale v literatuře stále přežívající omyl v podobě zaniklého letopočtu 1444 se na základě interpretace stavebního vývoje kostela podařilo opravit na 1499 (geneze omylu a jeho dopad v rovině interpretace stavebních dějin kostela na s. 57–59, 83–85). Také v Blatné, podobně jako na řadě jiných míst, se v pozdním středověku setkáme s postavou „biskupa na cestách“ – v daném případě s Martinem Göschlem, titulárním biskupem nikopolským, jenž blatenský kostel (a patrně i sousední hřbitovní kapli) vysvětil roku 1515 (s. 78–79). Poměrně dlouhá je řada případů, kdy v kostelích byly zjištěny otvory v klenbě presbytáře, indikující inscenování nanebestoupení Kristova či nanebevzetí Panny Marie (v případě blatenského kostela

je v západním klenebním poli presbytáře osazen dutý svorník – s. 88).

Z jednotlivin nás zaujme v českém prostředí pozdního středověku relativně ojedinělý explicitní doklad jinak zcela běžné praxe smluv o dílo, na jejichž základě vznikaly oltáře, sochy, obrazy i jiné komponenty vybavení kostelních interiérů (roku 1522 Zdeněk Lev z Rožmitálu uzavřel smlouvu s pasovským řezbářem na zhotovení oltáře sv. Anny; řezbář však nedodržel termín, Zdeněk se hněval, že „s ním smluvil dílo“ a onen řezák se k ničemu nemá – s. 102–104). A konečně mimořádný pramen, umožňující na svou dobu (1412) neobyčejně plastický vhléd do liturgického provozu a jeho finančního zajištění, ale do i mikrotopografie kostelního okrsku, představuje výpověď ve sporu mezi Janem z Rožmitálu a blatenským farářem Janem (obšírná parafráze na s. 53–56); jiným příkladem může být zmínka o procesí s Nejsvětější Svátostí z roku 1515 (s. 77–78).

Knihou je závažným příspěvkem k dějinám Blatné (a pochopitelně především tamního městského farního kostela), ovšem s výrazným přesahem do roviny komparativního studia. Stavebně a částečně i vnitřním vybavením příznivě dochovaný okrsek blatenského farního kostela může sloužit jako modelový případ z hlediska stavebního a uměleckého vývoje, přičemž z hlediska sociálních dějin k dochovaným hmotným památkám přistupují svědectví písemných pramenů, i pro období středověku přinášející namnoze jedinečné doklady – jakkoli o realitě ve své době běžné, a to pochopitelně nejen v Blatné.

Vůči textu představuje významově rovnocennou část knihy její obrazová výbava, rozložená tak, aby skutečně odrážela těsný vztah slova a obrazu. Větším dílem se jedná o současné dokumentární fotografie exteriérů i interiérů kostelního okrsku (fara, hřbitovní kaple) a kostela pochopitelně především, včetně jeho vnitřního vybavení (oltáře, náhrobníky, sochy, malby, křtitelnice ad.); částečně byly otištěny i staré snímky počínaje zhruba dobou kolem roku 1900, kdy soustavnou fotografickou dokumentaci na Blatensku pořizoval kněz a regionální historik Jan Pavel Hille (jeho geografický záběr dokumentuje portál <http://hille.zemezamyslana.cz/>). Jen v několika případech bylo možné publikovat i další (starší) ikonografické prameny, na něž je Blatná bohužel relativně chudá. Kostelní okrsek navíc zůstával poněkud ve stínu (míněno přeneseně i doslova) blatenského zámku, a nejstarší relevantní ikonografické prameny tu představují vlastně až první fotografie.